

УДК 374.72

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ КОМПОНЕНТ У ПІДГОТОВЦІ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ

Лозинський Олег, кандидат психологічних наук, старший викладач кафедри соціальної роботи, управління та суспільних наук Львівського державного університету безпеки життєдіяльності

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3435-5753>

E-mail: lviv-forum@ukr.net

30% компетентностей здобувачів вищої освіти (визначених стандартом за спеціальністю 231 «Соціальна робота») можливо формувати в процесі вивчення соціально-психологічних навчальних дисциплін. У статті: проаналізовано соціально-психологічні навчальні пропозиції українських ЗВО за спеціальністю 231; виявлено, що в ЗВО немає єдиної стратегії щодо місця соціально-психологічних навчальних курсів для підготовки фахівців; запропонувати структуру навчальних дисциплін соціально-психологічної тематики для цієї спеціальності, дотримуючись принципів системності, послідовності навчального процесу.

Ключові слова: освітні пропозиції закладів вищої освіти, освітньо-професійна програма, соціальна робота, принцип системності і послідовності навчального процесу, соціально-психологічні навчальні дисципліни, компетентності, соціальна допомога, психологія ключових категорій клієнтів соціальних служб.

SOCIAL AND PSYCHOLOGICAL COMPONENT IN THE TRAINING OF SOCIAL WORKERS

Lozynskyi Oleg, candidate of psychological sciences, senior lecturer of the Department of Social Work, Management and Social Sciences of the Lviv State University of Life Safety

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3435-5753>

E-mail: lviv-forum@ukr.net

30–35% of the competencies of higher education students (defined by the standard for specialty 231 «Social work») can be formed in the process of studying social and psychological educational disciplines. Therefore, the article analyzes the educational and professional programs of eleven Ukrainian institutions of higher education, which provide training in the specialty 231 «Social work». The purpose of the study was: 1) to analyze the weight of social-psychological competences in the standard of higher education of specialty 231; 2) to analyze the socio-psychological educational offers of institutions of higher education in the specialty «Social work»; 3) to propose the structure of educational disciplines of social and psychological topics for this specialty. It was found that Ukrainian institutions of higher education do not have a single strategy regarding the location of social-psychological training courses for the training of specialists in the «Social Work» specialty. The number of social and psychological disciplines ranges from 6 to 12 (for the «bachelor» educational level). We offered socio-psychological educational disciplines, adhering to the principles of systematicity and sequence of the educational process. Future social workers are offered to study «Fundamentals of personality psychology, age and differential psychology» and «Social psychology in social work» in the 1st year. In the second year – «Psychodiagnostics», «Game and artistic methods of social work», «Social prevention of deviant behavior», «Family psychology». In the third year – «Child and gerontological psychology», «Communication training», «Management psychology», «Mediation in conflict resolution». In the fourth year – «Intercultural communication and social work with

migrants», «Criminal psychology, penitentiary and post-penitentiary social work», «Psychology of social work with deviant behavior of children and adolescents». For the master's degree, we suggest mastering the issues of «Organizational Psychology», «Psychology of Creativity», and «Social and Psychological Work in the Community».

Keywords: *educational offers of higher education institutions, educational and professional program, social work, the principle of systematicity and consistency of the educational process, social and psychological educational disciplines, competences, social assistance, psychology of key categories of clients of social services.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. В умовах українського сьогодення професія соціального працівника набуває нової суспільної ваги. З 2014 року триває війна Російської Федерації проти України, котра останні більш як 550 днів має повномасштабний геноцидний характер, з тисячами убитих та важко травмованих мирних громадян, військовослужбовців, з декількома мільйонами вимушених переселенців у більш безпечні регіони держави та закордон, з десятками тисяч депортованих до РФ українських дітей з метою зміни їх національної ідентичності. За оцінками вітчизняних та іноземних експертів військові дії триватимуть ще багато місяців, чим буде завдано небачених в повоєнній Європі руйнувань українським містам і селам, промисловим та інфраструктурним об'єктам, громадянам України.

Значний тягар у подоланні драматичних наслідків війни упав на державні та комунальні соціальні служби та їх співробітників, соціальних працівників у благодійних організаціях, релігійних громадах. Потреба у висококваліфікованих соціальних працівниках і надалі не буде зменшуватись, оскільки спектр їхніх послуг зросте і охоплюватиме соціальну допомогу, супровід та реінтеграцію:

- дітям-сиротам, дітям вимушених переселенців, біженців;
- дітям, повернутим в Україну після тривалої примусової депортації до РФ, а також після тривалого перебування в окупованих районах Луганської, Донецької, Херсонської, Запорізької областей та в Автономній республіці Крим;
- сім'ям, що втратили одного з батьків під час війни, сім'ям військовослужбовців, що зазнали каліцтв;
- громадянам, які втратили житло, майно під час воєнних атак;
- безробітним громадянам – чоловікам і жінкам, що втратили можливість працювати за спеціальністю і потребують професійного перенавчання;
- проблемним сім'ям та дітям у таких родинях, в яких існує несприятливий морально-психологічний клімат, алкоголізм та інша асоціальна поведінка подружжя;
- особам, які виходять з місць позбавлення волі та їх родичам;
- самотнім літнім або хворіючим людям, які не мають родинного догляду та ін.

Очевидно, що робота з цими та іншими соціально-вразливими категоріями громадян має свої особливості, вимагає глибоких психологічних знань, життєвого досвіду, професійності від соціальних працівників. Зокрема необхідно ввести корекцію професійно-освітніх програм вітчизняних закладів вищої освіти (ЗВО) за спеціальністю 231 «Соціальна робота».

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання методологічних особливостей розвитку системи вітчизняної соціальної освіти знаходимо в працях В. Кременя, Т. Василюка, І. Лисоконя, В. Бобрицької, С. Калашнікова, С. Курбатова, Т. Семигіна, О. Пожидаєва, О. Карагодіна [18; 20]. Водночас питання соціально-психологічного компонента у структурі підготовки соціальних працівників є мало дослідженими, і

відповідно не застосовуються в процесі розробки освітньо-професійних програм за спеціальністю 231.

Метою статті є аналіз стандартів вищої освіти спеціальності 231 «Соціальна робота», моніторинг навчальних курсів соціально-психологічної тематики в ЗВО України. Для досягнення цієї мети слід виконати такі *завдання*: 1) проаналізувати вагу соціально-психологічних компетентностей у стандарті вищої освіти спеціальності 231; 2) проаналізувати соціально-психологічні навчальні пропозиції ЗВО за цією спеціальністю; 3) запропонувати структуру навчальних дисциплін соціально-психологічної тематики для спеціальності 231.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Заклади вищої освіти володіють автономією в питаннях розробки освітньої, освітньо-професійних програм, тому можуть гнучко реагувати на вимоги і виклики сьогодення, задовольняти професійні потреби здобувачів вищої освіти. З огляду на це слід уважно досліджувати навчальні пропозиції на ринку освітніх послуг, з метою впроваджувати інноваційні навчальні курси у навчальну діяльність.

1) У стандарті вищої освіти за спеціальністю 231 «Соціальна робота» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти визначено об'єкт, цілі, методи, методика та технології навчання, спеціальні (фахові) компетентності майбутніх соціальних працівників, які безпосередньо включені у предметне поле соціально-психологічної наук [1]. Зокрема, *об'єктом* вивчення є особи, родини, соціальні групи та громади, які потребують підтримки для покращення здоров'я, соціального функціонування та загального благополуччя. У методах, методиках та технологіях стандарту вищої освіти за спеціальністю 231 зазначено, що слід застосовувати «...спеціальні методи пізнання соціальних явищ; методика оцінки поведінки чи діяльності індивідів і соціальних груп; ...психологічні, соціологічні, інформаційно-комунікаційні технології». Особи, родини, соціальні групи та громади вивчаються методами і методиками, які застосовують у соціальній психології та соціології.

Уважний аналіз стандарту вищої освіти за спеціальністю 231 «Соціальна робота» вказує на те, що порядку 35% (8 з 23) компетентностей у ЗВО можливо формувати у процесі вивчення соціально-психологічних навчальних курсів (дивись табл. 1).

Таблиця 1.

Соціально-психологічні компетентності, визначені стандартом вищої освіти за спеціальністю 231 «Соціальна робота» [1]

Аналізувати соціально-психологічні процеси в малих та великих групах.
Використовувати методи профілактики для запобігання можливим відхиленням у психічному розвитку, порушенням поведінки, міжособистісним стосункам, для розв'язання конфліктів, запобігання соціальним ризикам та складним життєвим обставинам (СЖО).
Використовувати методи соціальної діагностики у процесі оцінювання проблем, потреб, специфічних особливостей та ресурсів клієнтів.
Самостійно визначати ті обставини, у з'ясуванні яких потрібна соціальна допомога.
Встановлювати та підтримувати взаємини з клієнтами на підґрунті взаємної довіри та відповідно до етичних принципів і стандартів соціальної роботи, надавати їм психологічну підтримку й надихати клієнтів.
Налагоджувати співпрацю з представникам різних професійних груп та громад; використовувати стратегії індивідуального та колективного представництва інтересів клієнтів.

СОЦІАЛЬНА РОБОТА ТА СОЦІАЛЬНА ОСВІТА

Виявляти етичні дилеми та суперечності у професійній діяльності та застосовувати засоби супервізії для їх розв'язання.

Демонструвати толерантну поведінку, виявляти повагу до культурних, релігійних, етнічних відмінностей, розрізняти вплив стереотипів та упереджень.

1/3 компетентностей у структурі професійної придатності фахівців спеціальності «Соціальна робота» (визначених стандартом вищої освіти) спонукає впроваджувати відповідні соціально-психологічні навчальні курси для розвитку професійно важливих здібностей здобувачів вищої освіти.

2) Аналіз освітньо-професійних програм спеціальності 231 «Соціальна робота» 11-ти вітчизняних ЗВО засвідчив, що на цей час немає єдиного розуміння ролі психології в підготовці за вказаною спеціальністю, а перелік соціально-психологічних навчальних дисциплін є дуже різним, їх кількість коливається від 6 до 12 (дивись табл. 2).

Таблиця 2.

Соціально-психологічні навчальні дисципліни у вітчизняних ЗВО

Заклади вищої освіти	Бакалавр	Магістр
Харківський національний медичний університет [2]	Загальна та вікова психологія Соціальна психологія Психологія особистості Менеджмент соціальної роботи Практична психологія в соціальній роботі Соціальна робота з різними групами клієнтів Соціальна діагностика та реабілітація Психологія спілкування Соціально-психологічна профілактика девіантної поведінки Психологічна допомога в соціальній роботі Психологія управління Соціалізація особистості	-
НУ «Львівська політехніка» [3; 16]	Міжособистісне спілкування Громадська думка і поведінка людини в соціальному оточенні Ефективне лідерство Практика дорадництва в соціальній роботі Соціальна робота з дітьми та сім'ями та проблеми домашнього насильства Гендерні аспекти в соціальній роботі Соціальна робота з залежностями Соціальна робота з правопорушниками Посередництво та вирішення конфліктів Альтернативні підходи до розв'язання конфліктів Пенітенціарна та постпенітенціарна соціальна робота	Менеджмент у соціальній роботі Управлінські аспекти посередництва при розв'язанні конфліктів
НТУ України «Київський політехнічний»	Психологія Психодіагностика в соціальній роботі Гендерні дослідження	Психологія творчості

СОЦІАЛЬНА РОБОТА ТА СОЦІАЛЬНА ОСВІТА

<p>інститут ім. І.Сікорського» [4; 15]</p>	<p>Менеджмент та маркетинг в соціальній роботі Соціальна робота з мігрантами та внутрішньо переміщеними особами Управлінські аспекти соціальної роботи Девіація та маргінальність як аномія соціальної поведінки Консультування в соціальній роботі</p>	
<p>Київський університет ім. Б.Грінченка [5; 14]</p>	<p>Соціальна психологія Соціальна робота з сім'ями Соціальна геронтологія Тренінг комунікативності та креативності Психологія розвитку Соціальна робота з особами, які перебувають у конфлікті із законом Соціальна профілактика насильства в сім'ї та жорстокого поводження з дітьми Соціальна робота з сім'ями Практикум ведення переговорів Соціальна робота з людьми з інвалідністю Соціальна робота з внутрішньо переміщеними особами та особами без громадянства Рекламно-комунікаційна діяльність соціального працівника Технології професійної комунікації в соціальній роботі</p>	<p>Технології прийняття управлінських рішень</p>
<p>Львівський НУ ім. І.Франка [6]</p>	<p>-</p>	<p>Соціальна, психологічна робота в громаді Соціально-психологічна реабілітація Психологія професійної кар'єри Психологічна оцінка потреб клієнтів Психологія вищої школи Соціально-психологічна реабілітація</p>

СОЦІАЛЬНА РОБОТА ТА СОЦІАЛЬНА ОСВІТА

<p>Прикарпатський НУ імені В. Стефаника [7; 17]</p>	<p>Соціальна психологія Психологія розвитку людини Основи міжособистісного спілкування Основи соціалізації особистості Психологія родинних взаємин Основи консультування осіб/сімей, які перебувають у СЖО Соціальна відповідальність та підприємництво Соціально-психологічна допомога інвалідам Соціальна девіація та патологія Практична психологія в соціальній роботі з особами/сім'ями, які перебувають у СЖО</p>	<p>PR-технології в соціальній сфері Профілактика вигорання фахівців соціальної сфери Організаційна культура та поведінка особистості Соціальна робота з вразливими групами населення</p>
<p>Тернопільський НПУ ім. В. Гнатюка [8]</p>	<p>Соціальна психологія Соціальна діагностика і профілактика Соціальні основи розвитку особистості Тренінгові технології Соціальна корекція Соціальне консультування Креативність в соціальній роботі</p>	<p align="center">-</p>
<p>Вінницький ДПУ ім. М. Коцюбинського [9]</p>	<p align="center">-</p>	<p>Психологічний супровід соціальної роботи Психологічний практикум у соціальній роботі Посередництво та комунікація в соціальній роботі</p>
<p>НУ «Одеська політехніка» [10; 11]</p>	<p>Психологія особистості Вікова психологія Психологія соціальної роботи Соціальна робота з різними категоріями населення Консультування в соціальній роботі</p>	<p>Кадровий менеджмент Організаційна психологія Бізнес-культура організацій Корпоративна культура Психологія управління</p>
<p>Волинський НУ ім. Лесі Українки [12; 13]</p>	<p>Критичне мислення в соціальній сфері Запобігання конфліктам у соціальній сфері Профілактика девіантної поведінки Основи лідерства в соціальній сфері Гендерні аспекти соціалізації Теорія та практика профілактики девіантної поведінки Технології інформаційного впливу Основи соціальної взаємодії Основи медіації та переговорів Супервізія в соціальній сфері Професійна деформація і вигорання</p>	<p>Технології соціотерапії Соціальне лідерство</p>

СОЦІАЛЬНА РОБОТА ТА СОЦІАЛЬНА ОСВІТА

	Соціальна профілактика професійного вигорання фахівців із соціальної роботи	
Український Католицький Університет	Загальна психологія та психологія розвитку Людина в сучасному соціумі Психологія і педагогіка сім'ї Маркетинг і PR в соціальній роботі Конфлікти і переговори Розвиток дитини Розлади поведінки у дітей Фасилітація груп Фізичні і поведінкові проблеми осіб похилого віку Соціальна робота з особами з психічними розладами Соціальна робота в надзвичайних ситуаціях	-

3) Актуальні соціально-економічні, міграційні, екологічні, політичні обставини, в яких доводиться проживати громадянам України, змушують ЗВО пропонувати відповідні навчальні курси. У підготовці майбутніх соціальних працівників важливо дотримуватись принципів системності, послідовності навчального процесу в ході вивчення соціально-психологічних навчальних дисциплін. У таблиці 3 пропонуємо соціально-психологічні дисципліни для спеціальності «Соціальна робота».

Таблиця 3.

Соціально-психологічні дисципліни для ОПП спеціальності «Соціальна робота»

Бакалавр	
1 семестр	2 семестр
-	«Основи психології особистості, вікової та диференційної психології», 4 кредити «Соціальна психологія в соціальній роботі», 4 кредити
3 семестр	4 семестр
«Психодіагностика та емпіричні методи досліджень в соціальній роботі», 4 кредити «Ігрові та мистецькі методи соціальної роботи», 4 кредити	«Соціальна профілактика девіантної поведінки, залежностей, профвигорання», 4 кредити «Сімейна та гендерна психологія в соціальній роботі», 4 кредити
5 семестр	6 семестр
«Дитяча та геронтопсихологія», 4 кредити «Тренінг комунікативності, зав'язків з громадськістю, піару в соціальній роботі», 4 кредити	«Психологія управління та кар'єрного розвитку», 4 кредити «Медіаторство та переговори в розв'язанні конфліктів», 4 кредити
7 семестр	8 семестр
«Міжкультурна комунікація та соціальна робота з мігрантами, особами та сім'ями в СЖО», 4 кредити «Кримінальна психологія, пенітенціарна	«Психологія соціальної роботи з девіантною поведінкою дітей та підлітків», 5 кредити

СОЦІАЛЬНА РОБОТА ТА СОЦІАЛЬНА ОСВІТА

та постпенітенціарна соціальна робота», 5 кредити	
Загалом кредитів – 54	
Магістр	
1 семестр	2 семестр
«Організаційна психологія, управлінські рішення в кризових та конфліктних умовах», 5 кредити «Психологія творчості, розвитку творчих здібностей, PR-технологій», 4 кредити	«Соціальна робота в організаціях: розвиток організаційної культури, мотивування персоналу», 4 кредити «Соціально-психологічна робота в громаді», 4 кредити

Для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти передбачено 180 кредитів для обов'язкових компонентів освітньої програми. Соціально-психологічні навчальні дисципліни отримують приблизно 54 кредити, що становить приблизно 30%, передбачених часткою відповідних компетентностей у стандарті вищої освіти за спеціальністю 231 «Соціальна робота».

Вказані навчальні курси охоплюють вивчення психології ключових категорій клієнтів соціальних служб, знання яких є необхідним для ефективної діяльності майбутніх соціальних працівників:

- психологію психічної «норми» та аномалій поведінки;
- диференційної психології (вікові зміни психіки, гендерні відмінності);
- психології в кризові періоди (психологічні деформації та вигорання, в СЖО, у надзвичайних ситуаціях, жертв насилля);
- психології спілкування і взаємодії (соціальна психологія, конфлікти, переговори, дорадництво, медіація, консультування, вплив, PR-технології, корекція, фасилітація, управління);
- психології соціальних груп (сім'ї, колективи, лідерство, конформізм, маргінальність);
- психодіагностики та емпіричних методів соціальних досліджень і т.п.

Висновки дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямку. Проведений аналіз дає можливість оцінити ОПП вітчизняних ЗВО, що здійснюють підготовку за спеціальністю «Соціальна робота». На основі зробленого аналізу запропоновано структуру соціально-психологічних навчальних дисциплін, з дотриманням *принципу системності, послідовності навчального процесу*. Перспективи майбутніх досліджень полягають і у перевірці досвіду впровадження запропонованих навчальних курсів у освітні програми для підготовки здобувачів вищої освіти за спеціальністю «Соціальна робота».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Наказ МОН №557 від 24.04.2019 р. «Про затвердження стандарту вищої освіти за спеціальністю 231 «Соціальна робота» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2019/04/25/231-Sotsial.robot-a-bakalavr-V0.18.01.pdf> (дата звернення 10.08.2023).
2. ОПП «Соціальна робота» 231 Соціальна робота. Бакалавр. Харківського національного медичного університету. URL: http://www.knmu.kharkov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=6242%3A2019-11-11-14-55-19&catid=84%3A2019-11-11-14-50-58&Itemid=118&lang=uk (дата звернення 11.08.2023).

3. ОПП «Соціальна робота» 231 Соціальна робота. Бакалавр. НУ «Львівська політехніка». URL: <https://directory.lpnu.ua/majors/IHSS/6.231.00.00/8/2021/ua/full> (дата звернення 11.08.2023).
4. ОПП «Соціальна робота» 231 Соціальна робота. Бакалавр. Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут ім. Ігоря Сікорського». URL: <https://philosophy.kpi.ua/process/navchalni-dystsypliny/nd-bakalavrat-sr/> (дата звернення 11.08.2023).
5. ОПП «Соціальна робота» 231 Соціальна робота. Бакалавр. Київський університет ім. Бориса Грінченка. URL: <https://kubg.edu.ua/informatsiya/vstupnikom/napryami-pidgotovki/bakalavr.html#%D1%81%D0%BE%D1%86%D1%96%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B0-%D1%80%D0%BE%D0%B1%D0%BE%D1%82%D0%B0-%D0%BE%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%BD%D1%8F-%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D0%BC%D0%B0-%D1%81%D0%BE%D1%86%D1%96%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B0-%D0%B0%D0%B4%D0%B2%D0%BE%D0%BA%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F> (дата звернення 11.08.2023).
6. Навчальний план «Соціальна реабілітація». Магістр. ЛНУ ім. І.Франка. URL: https://pedagogy.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2023/04/OPP_mahistr_2022.pdf (дата звернення 11.08.2023).
7. ОПП «Соціальна робота» 231 Соціальна робота. Бакалавр. Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника. URL: <https://nmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/118/2022/04/231-Project5-OP-Soc-robota-bak-2022.pdf> (дата звернення 11.08.2023).
8. ОПП «Соціальна робота» 231 Соціальна робота. Бакалавр. Тернопільський НПУ ім. В.Гнатюка. URL: https://tnpu.edu.ua/about/public_inform/akredytatsiia%20ta%20litsenzuvannia/osvitni_prohramy/bakalavr/fpp/231_2022.pdf (дата звернення 11.08.2023).
9. ОПП «Соціальна робота. Психологія». Магістр. Вінницький ДПУ ім. М.Коцюбинського. URL: <https://vspu.edu.ua/content/img/education/ntask2.pdf> (дата звернення 11.08.2023).
10. ОПП «Соціальна робота» 231 Соціальна робота. Бакалавр. НУ «Одеська політехніка». URL: https://op.edu.ua/sites/default/files/publicFiles/op/learn_plans/bac_231-0_50661.pdf (дата звернення 11.08.2023).
11. ОПП «Соціальна робота» 231 Соціальна робота. Магістр. НУ «Одеська політехніка». URL: https://op.edu.ua/sites/default/files/files/opscans/proj/231-0_2022_proekt_magistr_socialna_robota.pdf (дата звернення 11.08.2023).
12. ОПП «Соціальна робота» 231 Соціальна робота. Бакалавр. Волинський НУ ім. Лесі Українки. URL: <https://vnu.edu.ua/uk/all-educations/sotsialne-zabezpechennya-plan-zatv-2022-r> (дата звернення 11.08.2023).
13. ОПП «Соціальна робота» 231 Соціальна робота. Магістр. Волинський НУ ім. Лесі Українки. URL: <https://vnu.edu.ua/uk/all-educations/sotsialna-robota-plan-zatv-2022-r> (дата звернення 11.08.2023).
14. ОПП «Соціальна робота» 231 Соціальна робота. Магістр. Київський університет ім. Бориса Грінченка. URL: https://il.kubg.edu.ua/images/2021-2022/KSPSR/%D0%9E%D0%9F_231_%D0%A1%D0%A0_%D0%9C%D1%96%D0%9E_%D0%9C%D0%90%D0%93_2019.pdf (дата звернення 11.08.2023).
15. ОПП «Соціальна робота» 231 Соціальна робота. Магістр. Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут ім. Ігоря Сікорського». URL: https://osvita.kpi.ua/sites/default/files/opfiles/231_ONPD_SR_2022.pdf (дата звернення 11.08.2023).
16. ОПП «Соціальна робота» 231 Соціальна робота. Магістр. НУ «Львівська політехніка». URL: <https://old.lpnu.ua/education/majors/IHSS/8.231.01/19/2017/ua/full> (дата звернення 11.08.2023).

17. ОПП «Соціальна робота» 231 Соціальна робота. Магістр. Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника. URL: <https://nmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/118/2021/03/231-proekt-NP-maag.pdf> (дата звернення 11.08.2023).
18. Концептуально-технологічна модель підготовки майбутніх фахівців соціально-педагогічної сфери. [Монографія] / Автр. Кол. Т.Василук, І. Лисоконь, І. Размолодчикова, І. Шимко. Упоряд. І. Лисоконь. Кривий Ріг : КДПУ, 2022. 182 с. URL: <http://elibrary.kdpu.edu.ua/bitstream/123456789/6700/1/%d0%9b%d0%b8%d1%81%d0%be%d0%ba%d0%be%d0%bd%d1%8c %d1%80%d0%be%d0%b7%d0%b4%d1%96%d0%bb %d0%bc%d0%be%d0%bd%d0%be%d0%b3%d1%80%d0%b0%d1%84%d1%96%d1%97 2022.pdf> (дата звернення 01.08.2023).
19. Принципи педагогічного процесу // Фицула М.М. Педагогіка. К: Альма Матер, 2009. 560 с. URL: https://pidru4niki.com/1277032434966/pedagogika/printsiyi_pedagogichnogo_protseesu (дата звернення 01.08.2023).
20. Семігіна Т.В. Пожидаєва О.В., Карагодіна О.Г. Програми підготовки докторів філософії із соціальної роботи: аналіз змісту. *Міжнародний науковий журнал «Грааль науки»*. №12-13. Квітень 2022. С.108-113. URL: <https://archive.journal-grail.science/index.php/2710-3056/article/view/20> (дата звернення 11.08.2023).

REFERENCES

1. Nakaz MON №557 vid 24.04.2019 r. «Pro zatverdzhennia standartu vyshchoi osvity za spetsialnistiu 231 «Sotsialna robota» dlia pershoho (bakalavrskoho) rivnia vyshchoi osvity. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2019/04/25/231-Sotsial.robota-bakalavr-VO.18.01.pdf> (in Ukrainian)
2. Osvitno-profesiina prohrama «Sotsialna robota» 231 Sotsialna robota. Bakalavr. Kharkivskoho natsionalnoho medychnoho universytetu. URL: http://www.knmu.kharkov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=6242%3A2019-11-11-14-55-19&catid=84%3A2019-11-11-14-50-58&Itemid=118&lang=uk(in Ukrainian)
3. Osvitno-profesiina prohrama «Sotsialna robota» 231 Sotsialna robota. Bakalavr. NU «Lvivska politehnika». URL: <https://directory.lpnu.ua/majors/IHSS/6.231.00.00/8/2021/ua/full> (in Ukrainian)
4. Osvitno-profesiina prohrama «Sotsialna robota» 231 Sotsialna robota. Bakalavr. Natsionalnyi tekhnichniyi universytet Ukrainy «Kyivskiy politekhnichniyi instytut im. Ihoria Sikorskoho». URL: <https://philosophy.kpi.ua/process/navchalni-dystsypliny/nd-bakalavrat-sr/> (in Ukrainian)
5. Osvitno-profesiina prohrama «Sotsialna robota» 231 Sotsialna robota. Bakalavr. Kyivskiy universytet im. Borysa Hrinchenka. URL: <https://kubg.edu.ua/informatsiya/vstupnikom/napryami-pidgotovki/bakalavr.html#%D1%81%D0%BE%D1%86%D1%96%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B0-%D1%80%D0%BE%D0%B1%D0%BE%D1%82%D0%B0-%D0%BE%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%BD%D1%8F-%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D0%BC%D0%B0-%D1%81%D0%BE%D1%86%D1%96%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B0-%D0%B0%D0%B4%D0%B2%D0%BE%D0%BA%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F> (in Ukrainian)
6. Navchalnyi plan «Sotsialna rehabilitatsiia». Mahistr. Lvivskoho natsionalnoho universytetu im. I.Franka. URL: https://pedagogv.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2023/04/OPP_mahistr_2022.pdf (in Ukrainian)
7. Osvitno-profesiina prohrama «Sotsialna robota» 231 Sotsialna robota. Bakalavr. Prykarpatskyyi natsionalnyi universytet imeni Vasylia Stefanyka. URL: <https://nmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/118/2022/04/231-Project5-OP-Soc-robota-bak-2022.pdf> (in Ukrainian)
8. Osvitno-profesiina prohrama «Sotsialna robota» 231 Sotsialna robota. Bakalavr. Ternopilskyyi Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu im. V.Hnatiuka. URL: https://tnpu.edu.ua/about/public_inform/akredytatsiia%20ta%20litsenzuvannia/osvitni_prohramy/bakalavr/fpp/231_2022.pdf (in Ukrainian)

9. Osvitno-profesiina prohrama «Sotsialna robota. Psykholohiia». Mahistr. Vinnytskyi derzhavnyi universytet im. M.Kotsiubynskoho. URL: <https://vspu.edu.ua/content/img/education/ntask2.pdf> (in Ukrainian)
10. Osvitno-profesiina prohrama «Sotsialna robota» 231 Sotsialna robota. Bakalavr. Natsionalnyi universytet «Odeska politekhnika». URL: https://op.edu.ua/sites/default/files/publicFiles/op/learn_plans/bac_231-0_50661.pdf (in Ukrainian)
11. Osvitno-profesiina prohrama «Sotsialna robota» 231 Sotsialna robota. Mahistr. Natsionalnyi universytet «Odeska politekhnika». URL: https://op.edu.ua/sites/default/files/files/opscans/proj/231-0_2022_proekt_magistr_socialna_robota.pdf (in Ukrainian)
12. Osvitno-profesiina prohrama «Sotsialna robota» 231 Sotsialna robota. Bakalavr. Volynskiy natsionalnyi universytet im. Lesi Ukrainky. URL: <https://vnu.edu.ua/uk/all-educations/sotsialne-zabezpechennya-plan-zatv-2022-r> (in Ukrainian)
13. Osvitno-profesiina prohrama «Sotsialna robota» 231 Sotsialna robota. Mahistr. Volynskiy natsionalnyi universytet im. Lesi Ukrainky. URL: <https://vnu.edu.ua/uk/all-educations/sotsialna-robota-plan-zatv-2022-r> (in Ukrainian)
14. Osvitno-profesiina prohrama «Sotsialna robota» 231 Sotsialna robota. Mahistr. Kyivskiy universytet im. Borysa Hrinchenka. URL: https://il.kubg.edu.ua/images/2021-2022/KSPSR/%D0%9E%D0%9F_231_%D0%A1%D0%A0_%D0%9C%D1%96%D0%9E_%D0%9C%D0%90%D0%93_2019.pdf (in Ukrainian)
15. Osvitno-profesiina prohrama «Sotsialna robota» 231 Sotsialna robota. Mahistr. Natsionalnyi tekhnichniy universytet Ukrainy «Kyivskiy politekhnichniy instytut im. Ihoria Sikorskoho». URL: https://osvita.kpi.ua/sites/default/files/opfiles/231_ONPD_SR_2022.pdf (in Ukrainian)
16. Osvitno-profesiina prohrama «Sotsialna robota» 231 Sotsialna robota. Mahistr. Natsionalnyi universytet «Lvivska politekhnika». URL: <https://old.lpnu.ua/education/majors/IHSS/8.231.01/19/2017/ua/full> (in Ukrainian)
17. Osvitno-profesiina prohrama «Sotsialna robota» 231 Sotsialna robota. Mahistr. Prykarpatskyy natsionalnyi universytet imeni Vasylia Stefanyka. URL: <https://nmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/118/2021/03/231-proekt-NP-maag.pdf> (in Ukrainian)
18. Kontseptualno-tekhnologichna model pidhotovky maibutnikh fakhivtsiv sotsialno-pedahohichnoi sfery. [Monohrafiia] / Avtr. Kol. T.Vasyliuk, I. Lysokon, I. Razmolodchikova, I. Shymko. Uporiad. I. Lysokon. Kryvyi Rih : KDPU, 2022. 182 s. URL: http://elibrary.kdpu.edu.ua/bitstream/123456789/6700/1/%d0%9b%d0%b8%d1%81%d0%be%d0%ba%d0%be%d0%bd%d1%8c_%d1%80%d0%be%d0%b7%d0%b4%d1%96%d0%bb_%d0%bc%d0%be%d0%bd%d0%be%d0%b3%d1%80%d0%b0%d1%84%d1%96%d1%97_2022.pdf (in Ukrainian)
19. Pryntsyipy pedahohichnoho protsesu. // Fitsula M.M. Pedahohika. K: Alma Mater, 2009. URL: https://pidru4niki.com/1277032434966/pedagogika/printsipi_pedagogichnogo_protsesu (in Ukrainian)
20. Semyhina T.V. Pozhydaieva O.V., Karahodina O.H. Prohramy pidhotovky doktoriv filosofii iz sotsialnoi roboty: analiz zmistu. *Mizhnarodnyi naukovyi zhurnal «Hraal nauky»*. №12–13. Kviten 2022. S.108–113. URL: <https://archive.journal-grail.science/index.php/2710-3056/article/view/20> (in Ukrainian)